

О.Г. Шпикуляк // Економіка АПК. – 2012. – № 7. – С. 38-42.

6. Шолойко А.С. Класичні та індексні страхові продукти для галузі рослинництва / А.С. Шолойко // Облік і фінанси АПК. – 2009. – № 3. – С.161-165.

7. Рынок агрострахования Украины в 2013 г. / [кол. авторов ; Под ред. Шинкаренко Я. В.] / [Електронний ресурс]: Режим доступу: <http://www.agroinsurance.com/ru/analytics>

Бирченко Н.А. МЕХАНИЗМЫ ТРАНСФЕРА РИСКОВ В МЕНЕДЖМЕНТЕ РАЗНЫХ ПО МАСШТАБАМ АГРАРНЫХ ПРЕДПРИЯТИЙ

Обоснованы концептуальные основы построения и функционирования механизма рационального управления рисками малых аграрных предприятий с учетом гибкости производства в них и параметров их чувствительности к изменениям внешней среды на основе приоритетного использования страховых инструментов защиты экономических результатов в сочетании с компенсаторными мерами государственной поддержки в контексте повышения экономической эффективности деятельности указанной категории предприятий.

Ключевые слова: экономика, аграрные предприятия, управление рисками

Birchenko N.O. RISK TRANSFER MECHANISMS IN DIFFERENT MANAGEMENT OF SCALE AGRICULTURAL ENTERPRISES

Conceptual framework for designing and efficient functioning of the risk management of small farms given flexibility in their options and their sensitivity to changes in the external environment on the basis of priority use of insurance instruments to protect the economic results in combination with compensatory measures of state support in the context of improving the economic efficiency of the said categories of enterprises.

Keywords: economy, agricultural enterprises, risk management

Дата надходження до редакції: 26.03.2015 р.

Рецензент: д.е.н., професор Красноруцький О.О.

УДК 338.432:621.31.003.1

УПРАВЛІННЯ РЕСУРСОЗБЕРЕЖЕННЯМ НА ПІДПРИЄМСТВІ

О. В. Захарченко, к.е.н., доцент, Одеська державна академія будівництва та архітектури

С. С. Скарбовий, аспірант, Одеський національний політехнічний університет

Д. Ю. Мартинюк, магістрант, Одеська державна академія будівництва та архітектури

Досліджено основи ресурсозбереження на підприємстві та його взаємозв'язок з виробничим процесом. Приведено перелік основних напрямів ресурсозбереження на підприємстві. Визначено послідовність прийняття управлінських рішень з ресурсозбереження на підприємстві. Встановлено взаємозв'язок елементів системи управління ресурсозбереженням на підприємстві. Розглянуто схему вибору стратегічних напрямів ресурсозбереження на підприємстві.

Ключові слова: ресурсозбереження, ресурсомісткість, управління ресурсозбереженням, програма ресурсозбереження.

Постановка проблеми. Структурні зміни, які відбуваються в економіці після становлення незалежності України, змінюють не тільки підхід до управління підприємством, але й саму філософію бізнесу. Обмеженість ресурсів та доступ до них підприємств висувають нові вимоги до управління підприємством, які полягають у впровадженні ресурсозбереження як стратегічної мети його функціонування. Особливо дбайливого ставлення вимагають наступні види ресурсів: фінансові, трудові, матеріально-технічні, без застосування яких процес виробництва неможливий. Таким чином, в умовах ринкової економіки та обмеженості ресурсів підприємство повинно сформулювати відповідну стратегію управління ресурсозбереженням.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Питанням управлінню ресурсозбереженням на підприємстві в своїх наукових дослідженнях приділяють увагу такі науковці, як

Р.І.Балашова, М.В.Барун, М.І.Іванов, І.Я.Іпполітова, Н.Й.Коніщева, Д.В.Липницький, О.М.Масліченко, І.М.Сотник, Л.Т.Хижняк, А.І. Шаповал, А.О. Шаповал та ін. Так, І.Я.Іпполітова розглядає послідовність прийняття управлінських рішень з ресурсозбереження на підприємстві за допомогою методів логічного узагальнення [2-3]; О.М.Масліченко підходить до проблеми ресурсозбереження як одного з факторів підвищення економічної ефективності підприємства [5]; Л.Г.Мельник, С.А.Скоков, І.Н.Сотник приділяють увагу формуванню оптимальної організаційної структури управлінням ресурсозбереженням на підприємстві [7]; С.Суперека відводить провідну роль ресурсозбереження в системі конкурентоспроможності виробничих підприємств [9]; А.І.Шаповал і А.О.Шаповал досліджують методичні підходи до формування ефективної системи управління ресурсозбереженням на підприємстві [10] тощо. Однак в мінливих умовах

господарювання дане питання потребує додаткового пророблення.

Мета статті полягає в розкритті змісту управління ресурсозбереженням, його послідовності та вибору стратегічних напрямів ресурсозбереження на підприємстві.

Результати досліджень. Розглядаючи ресурсозбереження як комплексне використання всіх економічних ресурсів на кожному етапі виробництва слід враховувати, що їх економія може бути забезпечена лише за умови вдосконалення техніки, технологій, організації праці і виробництва, що можливе лише при наявності відповідного рівня моральної і матеріальної зацікавленості як працівників так і менеджерів, підвищення їх відповідальності за результати

своїєї праці [10, с. 186].

Під ресурсозбереженням на підприємстві мається на увазі захищеність його науково-технічного, технологічного, виробничого та кадрового потенціалу від активних або пасивних економічних загроз. Необхідне постійне коректування стану ресурсів підприємства, при якому гарантується стабільність його функціонування, фінансово-комерційний успіх, прогресивне науково-технічне і соціальний розвиток [8].

В самому загальному вигляді процес ресурсозбереження можна зобразити у вигляді входу і виходу різних ресурсів на підприємстві, спрямованих на оптимальне їх використання у бізнес-процесах (рис. 1).

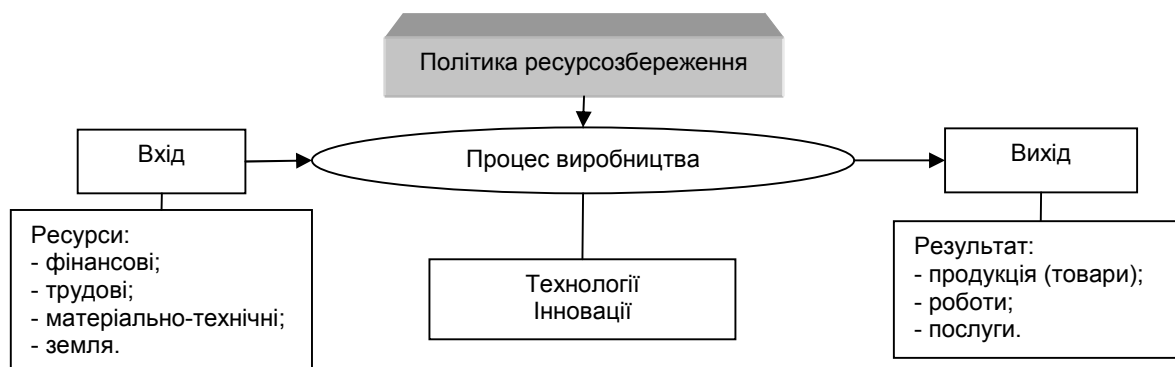

Рис. 1. Процес ресурсозбереження на підприємстві та його взаємозв'язок з виробництвом

У своїй роботі Г.Н.Маслова приводить перелік основних напрямів ресурсозбереження на підприємстві [6]:

- впровадження ресурсозберігаючих технологій і конструкцій;
- застосування інформаційних технологій;
- взаємозаміна ресурсів;
- нормування ресурсів;
- економія ресурсів.

Найважливішими напрямками ресурсозбереження в контексті підвищення економічної ефективності є [7, с. 49]:

- зниження енерго- і матеріаломісткості продукції;
- скорочення і ліквідація втрат сировини та енергії;
- поліпшення якості продукції;
- ресурсозабезпечення виробництва за рахунок розширення залучення вторинних ресурсів у господарський обіг.

Поряд з поняттям "ресурсозбереження" доцільно застосовувати категорію "ресурсомісткість". Останнє являє собою кількість затрачених ресурсів, які містяться у кінцевому результаті (або на його одиницю). Такими ресурсами є сировина й матеріали, паливо й енергія, матеріально-технічні та інші ресурси виражені в натуральних та/або грошових одиницях.

За твердженням Г.А. Жучкової, І.В. Міняйленко, В.А. Оченаш: "ресурсомісткість

як одна з економічних категорій характеризує ефективність виробництва і впливає на темп і пропорції розвитку економіки держави, ріст національного доходу. Невипадково рівень розвитку держави знаходиться по ресурсомісткості валового внутрішнього продукту, відповідно ефективність діяльності підприємства – по ресурсомісткості його продукції" [1, с. 206-208].

Таким чином, очевидний взаємозв'язок двох економічних категорій. Зниження рівня ресурсомісткості виробництва чи продукції досягається за рахунок обґрунтованої, виваженої політики ресурсозбереження.

Прийняття управлінського рішення з ресурсозбереження на підприємстві являє собою процес вибору оптимальних заходів, спрямованих на вирішення проблеми ефективного використання ресурсів підприємства, а також розумного підходу до недопущення зайвого витрачання ресурсів [3].

Процес ухвалення управлінського рішення з ресурсозбереження, на думку І.Я.Іпполітової, є важливою фазою в циклі управління ресурсозбереженням на підприємстві. Тому якість й ефективність управлінської праці в цьому напрямку виражається через призму якості та ефективності прийнятих і реалізованих рішень. Проте для ухвалення ефективного управлінського рішення з ресурсозбереження на підприємстві необхідно визначити послідовність його прийняття (рис. 2) [2].

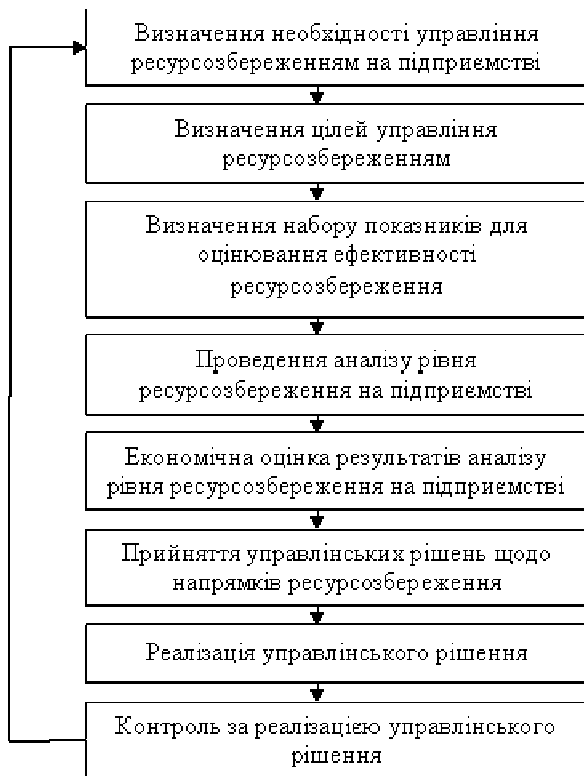

Рис. 2. Послідовність прийняття управлінських рішень з ресурсозбереження на підприємстві

Як зазначають А.І.Шаповал і А.О.Шаповал, управління ресурсозбереженням в системі управління підприємством є відносно самостійною підсистемою, що містить сукупність специфічних інструментів, правил, структурних органів, інформації і процесів, націлених на підготовку і забезпечення виконання планів ресурсозбереження. При управлінні ресурсозбереженням здійснюється обґрунтований вибір основних напрямків ресурсозбереження на підприємстві в цілому і для кожної структурної одиниці зокрема. Головною рисою ресурсозберігаючої діяльності підприємства на сьогодні повинна бути орієнтація на проведення комплексу заходів, які швидко реалізуються, охоплюють різні сторони його діяльності та дозволяють досягти максимального ефекту економії. Об'єктивні умови для їх здійснення, на думку авторів, повинна забезпечити цілісна система управління ресурсозбереженням на підприємстві (рис. 3) [10, с. 190-191].

Управління процесом ресурсозбереження передбачає розробки її стратегії.

Стратегія ресурсозбереження – це комплекс принципів, чинників, методів, заходів, що забезпечують неухильне зниження витрати сукупних ресурсів на одиницю корисного ефекту конкретного товару за умови забезпечення економічної безпеки підприємства [9, с. 193].

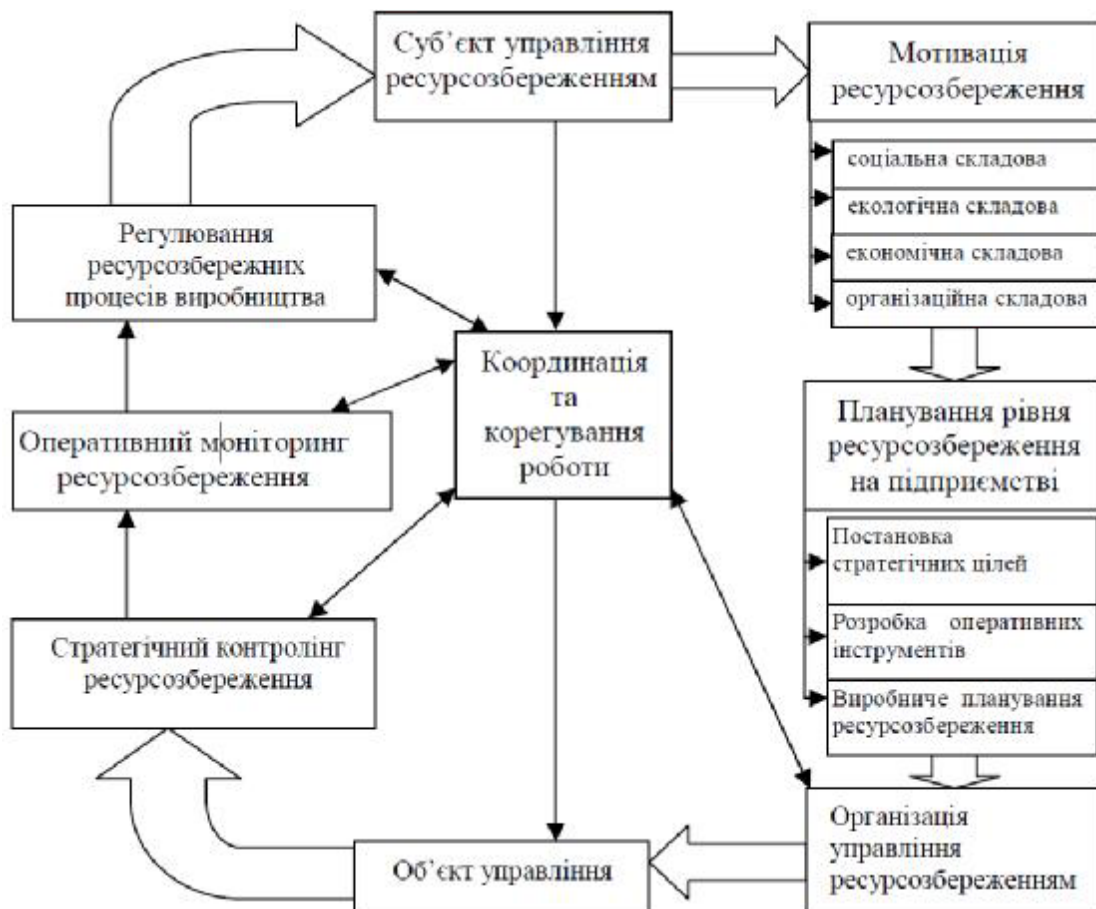

Рис. 3. Взаємозв'язок елементів системи управління ресурсозбереженням на підприємстві

Враховуючи економічну сутність стратегії ресурсозбереження на підприємстві, на думку В.І.Куцик і М.В.Олійник, існує у методологічному

аспекті необхідність визначення концептуальної схеми її формування, як це можна побачити на рисунку 4.

Рис. 4. Схема вибору стратегічних напрямів ресурсозбереження на підприємстві

Визначальною стратегією перспективного розвитку вітчизняних підприємств повинна стати реалізація ресурсозберігаючої політики, яка передбачає подолання суттєвих організаційно-економічних проблем, зокрема таких як: недосконалість законодавчої бази і системи органів державного управління ресурсозбереженням; відсутність правової відповідальності за надмірне використання ресурсів; нестача спеціалістів з ресурсозбереження; відсутність розвинутої інфраструктури зі ресурсозбереження; недостатнє економічне стимулювання економії ресурсів; неефективне використання цінових інструментів, яке обумовлюється збільшенням матеріально-ресурсної складової собівартості продукції; несприятливий інвестиційний клімат; дефіцит коштів для придбання ефективних ресурсозберігаючих технологій [5, с. 339].

На кожному підприємстві виходячи з стратегічної мети функціонування, управління процесом ресурсозбереження зосереджується в руках різних виконавців: заступника директора, марке-

тологів, постачальників ресурсів, технологів, інженерів, електриків, механіків тощо. На нашу думку функції щодо збереження повинні знаходитися у відділі ресурсозбереження, до якого повинні увійти на постійній основі по одному фахівцю, відповідаючому за одну з ділянок роботи на підприємстві, пов'язану з ресурсозбереженням. Очолювати такий підрозділ може або заступник директора, або начальник відділу, безпосередньо підпорядкований директору підприємства. Функціонувати даний підрозділ повинен по мірі виникнення нових проблем на підприємстві, тобто на періодичній основі. Поточні справи включають моніторинг та звіти фахівців даного підрозділу начальнику або заступнику директора.

Висновки. Управління ресурсозбереженням на підприємстві є важливою складовою підвищення його конкурентоспроможності. Тільки за умови економічного, ощадливого ставлення до наявних та залучених в обіг ресурсів можливо досягти зниження ресурсомісткості виробленої продукції, а отже досягти поставлених завдань

політики ресурсозбереження. Менеджери та фахівці, відповідальні за реалізацію стратегії ресурсозбереження повинні бути мотивованими, що дозволить ефективно й якісно виконувати покладені на них функціональні обов'язки.

Таким чином, управління ресурсозбереженням на підприємстві включає сукупність організаційних, техніко-технологічних, корегуючих

та контролюючих заходів, направлених на ефективне використання наявних ресурсів (трудових, матеріально-технічних, фінансових) та впровадження інноваційних технологій з метою зниження ресурсомісткості продукції (робіт, послуг) та виконання інших завдань програми ресурсозбереження.

Список використаної літератури:

1. Жучкова Г.А. До питання визначення "ресурсомісткості" виробництва як економічної категорії / Г.А.Жучкова, І.В.Міняйленко, В.А.Оченаш // Коммунальное хозяйство городов. – 2004. – № 54. – С. 205-208.
2. Іпполітова І.Я. Дослідження процесу прийняття управлінських рішень з ресурсозбереження на підприємстві / І.Я. Іпполітова [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://nauka.kushnir.mk.ua/?p=5488>.
3. Іпполітова І.Я. Теоретичні основи управління ресурсозбереженням на підприємстві / І.Я. Іпполітова // Экономика промышленности: Сб. науч. тр. / НАН України. Ин-т экономики пром-сти. – Донець: ІЭП НАН України, 2004. – С. 303-315.
4. Куцик В.І. Вибір стратегічних напрямів ресурсозбереження на підприємстві / В.І. Куцик, М.В. Олійник [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.rusnauka.com/11_NPE_2013/Economics/10_134032.doc.htm.
5. Масліченко О. М. Ресурсозбереження як фактор підвищення ефективності діяльності підприємства / О.М. Масліченко // Формування ринкової економіки: зб. наук. праць. – К.: КНЕУ, 2010. – Ч. 1. – С. 337-345.
6. Маслова Г.Н. Проблеми підвищення ефективності використання енергетичних ресурсів / Г.Н. Маслова // Економіка та право. – 2009. – № 1. – С. 146-150.
7. Мельник Л. Г. Эколого-экономические основы ресурсосбережения: монография / Л. Г. Мельник, С. А. Скоков, И. Н. Сотник / под ред. канд. экон. наук, доц. И.Н. Сотник. – Сумы: ИТД "Университетская книга", 2006. – 229 с.
8. Принципы организации ресурсосбережения на предприятии [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.zavtrasessiya.com/index.pl?act=PRODUCT&id=1203>.
9. Суперека С. Роль ресурсозбереження в системі конкурентоспроможності виробничих підприємств / С. Суперека // Економічний простір: збірник наукових праць. – 2008. – № 20/1. – С. 191-199.
10. Шаповал А.І. Методичні підходи до формування ефективної системи управління ресурсозбереженням на підприємстві / А.І. Шаповал, А.О. Шаповал // Механізм регулювання економіки. – 2010. – №2. – С.185-192.

Захарченко А.В., Скарбовый С.С., Мартынюк Д.Ю. УПРАВЛЕНИЕ РЕСУРСОСБЕРЕЖЕНИЕМ НА ПРЕДПРИЯТИИ

Исследовано основы ресурсосбережения на предприятии и его взаимосвязь с производственным процессом. Приведен перечень основных направлений ресурсосбережения на предприятии. Определена последовательность принятия управленческих решений по ресурсосбережению на предприятии. Установлена взаимосвязь элементов системы управления ресурсосбережением на предприятии. Рассмотрена схема выбора стратегических направлений ресурсосбережения на предприятии.

Ключевые слова: ресурсосбережение, ресурсоемкость, управления ресурсосбережением, программа ресурсосбережения.

Zakharchenko AV, Skarbovy SS, Martyniuk D. RESOURCE CONTROL THE ENTERPRISE

There are researched the basics of the resourcecontrol in the enterprise and its relationship to the production process. Powered the list of the main trends in the enterprise resource. Detected the sequence of management decisions of the enterprise resource. It is established the interconnection of element management system for enterprise resource saving. Considered the scheme of selecting strategic directions for the enterprise resource.

Keywords: resource, resource-intensive, management resource, program resource.

Дата надходження до редакції: 15.02.2015 р.

Рецензент: д.е.н., професор Чупис А.В.

КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЬ ВИРОБНИЦТВА БІОПАЛИВА НА ПІДПРИЄМСТВАХ АПК В КОНТЕКСТІ ПРОДОВОЛЬЧОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ

А. В. Доронін, к.е.н, старший науковий співробітник, Національна академія аграрних наук України

Визначено чинники формування конкурентоспроможності виробництва біоетанолу та біодизеля. Обґрунтовано пропозиції щодо забезпечення конкурентоспроможності виробництва біоетанолу з продукції переробки цукрових буряків в Україні, найбільш конкурентоспроможним є переробка меляси на біоетанол. Встановлено, що виробництво і використання біогазу з субстратів великої рогатої худоби в сільськогосподарських підприємствах дозволить налагодити виробництво екологічно чистого альтернативного палива, забезпечити продовольчу безпеку. Доведена необхідність і економічна доцільність виробництва і використання біопалива в контексті продовольчої безпеки України.

Ключові слова: біоетанол, біодизель, біогаз, продовольча безпека, собівартість, ціна, ефективність, конкурентоспроможність, сільськогосподарські підприємства.

Постановка проблеми. Україна володіє значними обсягами земельних ресурсів для ведення сільськогосподарського виробництва і здатна не лише забезпечити власні потреби в продовольстві, але й вирощувати енергетичні культури для подальшої переробки на біопаливо. Альтернативою бензину є виробництво біоетанолу, дизеля – біодизеля, природному газу – біогазу. Виробництво і використання біопалива прискорить вирішення таких стратегічних цілей для розвитку України і зокрема сільського господарства як зменшення залежності виробників від імпорту палива та забезпечення задоволення попиту на цю продукцію за нижчою ціною. Вирішення цих питань підвищить конкурентоспроможність продукції підприємств АПК України як на внутрішньому так і на зовнішньому ринках.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Вивченням актуальних питань виробництва біопалива займаються такі вчені, як Г.М. Калетнік, М.Ю. Коденська, В.Я. Месель-Веселяк, М.В. Роїк, П.Т. Саблук, О.М. Шпичак, В.С. Бондарь, Ю.В. Кернасюк, А.В. Фурса, П.Л. Шиян, В.В. Сосницький, С.Т. Олійнічук та ін. Однак, потребує додаткового вивчення питання забезпечення конкурентоспроможності виробництва біопалива в контексті продовольчої безпеки України.

Постановка завдання. Метою дослідження є розробка практичних рекомендацій щодо забезпечення конкурентоспроможності альтернативних видів палива з продукції сільського господарства в контексті продовольчої безпеки України.

У процесі дослідження застосовано методи системного аналізу й логічного узагальнення для вивчення передумов виробництва і використання альтернативного палива в сільськогосподарських підприємствах; порівняльний аналіз – у процесі аналізу статистичної інформації; розрахунково-конструктивний – при визначенні собівартості біопалива; індукції та дедукції – для узагальнення результату дослідження; абстрактно-логічний – при формулюванні висновків і пропозицій.

Результати дослідження. В Україні на початку 90-х років ХХ століття при переході до ринкових відносин для усіх галузей економіки було створено умови вільного ціноутворення, а для сільського господарства запроваджено орієнтовні ціни, які зростали значно нижчими темпами, ніж на товари і послуги, які споживаються сільським господарством, що спричинило диспаритет цін не на користь аграріїв. Це, в свою чергу, вплинуло на структуру посівних площ сільськогосподарських культур – збільшення технічних культур, як більш рентабельних (табл. 1).

Таблиця 1

Структура площ посіву основних сільськогосподарських культур в Україні

Сільськогосподарські культури	Структура площ посіву за роками, %	
	1990	2013
Зернові культури	45,0	57,2
Кормові культури	37,0	8,1
Технічні культури	11,6	27,8
Картопля та овоче-баштанні культури	6,4	6,9

Джерело: розрахунок за даними Державної служби статистики України [1]

У структурі площ посіву за період 1990–2013 років маємо збільшення частки технічних культур до 27,8 % в 2013 р. (1990 р. – 11,6 %), відповідно зернових культур – до 57,2 % в 2013 р. (1990 р. – 45,0 %). При цьому помітне значне зменшення частки кормових культур – 8,1 % в 2013 р. (1990 р. – 37,0 %), що негативно вплинуло на розвиток тваринництва в Україні. В структурі площ посівів залишаються майже без змін

картопля та овоче-баштанні культури – 6,4 % в 1990 р. до 6,9 % в 2013 р.

За останні роки рівень рентабельності виробництва насіння соняшнику підвищився з 18,4 % в 2008 р. до 28,5 % в 2013 р., відповідно сої – з 1,3 % в 2008 р. до 15,8 % в 2013 р., але рівень рентабельності виробництва ріпаку знизився з 51,3 % в 2008 р. до 8,6 % в 2013 р., відповідно цукрових буряків – з 7,1 % в 2008 р. до